

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 184/2022-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou JUDr. Denisou Jánošíkovou, Klincová 35, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave č. k. 26 CoP 87/2021-168 z 30. novembra 2021 takto

rozhodol:

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 24. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 41 ods. 6 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka dáva do súvisu s napadnutým uznesením tiež porušenie už uvedených práv maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“), ako aj porušenie jeho práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2, čl. 7 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že maloletý bol rozsudkom Okresného súdu Pezinok č. k. 12 P 157/2015-83 zo 4. februára 2016 zverený do náhradnej osobnej starostlivosti manželov – [REDAKOVANÉ] (ďalej len „otec z náhradnej osobnej starostlivosti“) a sťažovateľky, ktorá je sestrou matky maloletého a tetou maloletého. Matka maloletého má ešte ďalšie tri deti, z toho dve maloleté deti boli zverené do náhradnej osobnej starostlivosti starej matky maloletého (matky

sťažovateľky) a najmladší súrodeneц maloletého sa nachádza v detskom domove. Sťažovateľka podala spolu s návrhom na rozvod manželstva i návrh na zverenie maloletého do jej náhradnej osobnej starostlivosti. Rovnako podala i návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhala zverenia maloletého do jej náhradnej osobnej starostlivosti na čas do právoplatného skončenia konania o rozvod manželstva. Okresný súd tento návrh sťažovateľky na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol, pretože neosvedčila dôvod na bezodkladnú úpravu pomerov. Sťažovateľka podala proti tomuto rozhodnutiu odvolanie. Medzičasom Okresný súd Galanta (ďalej len „okresný súd“) rozviedol manželstvo sťažovateľky a jej manžela, v dôsledku čoho došlo *ex lege* k zániku náhradnej osobnej starostlivosti [§ 47 ods. 1 písm. f) zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“)]. Sťažovateľka preto zmenila pôvodný návrh na nariadenie neodkladného opatrenia tak, že žiadala o dočasné ponechanie maloletého v jej osobnej starostlivosti do právoplatného skončenia konania o zverenie maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti na čas po rozvode. Otec z náhradnej osobnej starostlivosti sa rovnako domáhal nariadenia neodkladného opatrenia, ktorým navrhol dočasne ponechať maloletého v jeho osobnej starostlivosti.

3. Napadnutým uznesením krajský súd zmenil uznesenie súdu prvej inštancie tak, že dočasne (do právoplatného skončenia konania o zverenie maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti na čas po rozvode, pozn.) zveril maloletého otcovi z náhradnej osobnej starostlivosti s tým, že tento je oprávnený vykonávať osobnú starostlivosť o maloletého, zastupovať ho a spravovať jeho majetok v bežných veciach. Súčasne upravil styk maloletého so sťažovateľkou na každý párny kalendárny týždeň v roku od piatka do nedele. V dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal na to, že biologickí rodičia naďalej nezabezpečujú starostlivosť o maloletého, rozvodom manželstva sťažovateľky a otca z náhradnej osobnej starostlivosti došlo k zániku ich náhradnej osobnej starostlivosti, po rozvode pretrváva medzi nimi konfliktná situácia, ktorá znemožňuje ich spoluprácu pri výkone práv a povinností k maloletému, a preto je potrebná predbežná úprava pomerov účastníkov.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie za svojvoľné a neodôvodnené, pretože neobsahuje dostatok skutkových a právnych záverov. V konkrétnostiach tvrdí, že:

- a) krajský súd bez bližšieho odôvodnenia uprednostnil zverenie maloletého do náhradnej starostlivosti jej bývalému manželovi, a to napriek existencii priameho príbuzenského vzťahu medzi ňou a maloletým. Podľa jej názoru krajský súd prehliadol aj existenciu biologických súrodencov maloletého, s ktorými mal maloletý zabezpečený pravidelný kontakt výlučne v čase, keď bol so sťažovateľkou. Krajský súd neaplikoval zákonné ustanovenia upravujúce inštitút náhradnej osobnej starostlivosti (§ 45 ods. 2 zákona o rodine a čl. 7 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa);
- b) skutkové zistenia, na podklade ktorých bolo vydané napadnuté uznesenie, sú v extrémnom nesúlade so skutočným stavom veci, a sú tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné;
- c) postup krajského súdu a jeho rozhodnutie je v rozpore s najlepším záujmom maloletého a jeho právami;

d) krajský súd zasiahol do práva sťažovateľky na rovnosť účastníkov v konaní, ak si osvojil iba tvrdenia otca z náhradnej osobnej starostlivosti a nezohľadnil jej tvrdenia a listinné dôkazy.

5. V závere sťažovateľka navrhla odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia, pretože jeho výkonom môže nastať situácia, keď už nebude možná náprava vadného stavu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka o porušení práv sťažovateľky napadnutým uznesením krajského súdu o nariadení neodkladného opatrenia, v zmysle ktorého bol maloletý dočasne zverený do náhradnej osobnej starostlivosti otca z náhradnej osobnej starostlivosti.

7. Z hľadiska sťažovateľkou uplatnenej argumentácie ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že posudzovanie podmienok na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) pristupuje k preskúmvaniu sťažností, v ktorých sťažovatelia namietajú porušenie svojich práv neodkladným opatrením, zdržanlivo, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého zásadne nie je oprávnený zasahovať do rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými nariaďujú či zrušujú neodkladné opatrenia, a to nielen preto, že nie je opravnou inštanciou v rámci sústavy všeobecných súdov, ale aj preto, že ide o také súdne rozhodnutia, ktorými sa do práv a povinností účastníkov konania (spravidla) nezasahuje konečným spôsobom. Ústavný súd meritórne posudzuje neodkladné opatrenia zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o vydaní neodkladného opatrenia alebo o zamietnutí návrhu na jeho vydanie, resp. zrušenie pristupuje len za celkom výnimočných okolností. Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o neodkladných opatreniach iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu (I. ÚS 50/2019, IV. ÚS 17/2019, I. ÚS 257/2019).

8. Bez ohľadu na uvedené ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že aj v konaní o návrhu na vydanie či zrušenie neodkladného opatrenia musia byť rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu. Rozhodnutie o návrhu na vydanie neodkladného opatrenia musí mať predovšetkým rovnako ako iné rozhodnutia zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom odôvodnené.

9. V intenciách označenej judikatúry pristúpil ústavný súd k posúdeniu námietok sťažovateľky smerujúcich proti napadnutému uzneseniu krajského súdu o nariadení neodkladného opatrenia, pričom sa podrobne oboznámil s obsahom napadnutého uznesenia a skúmal, či jeho odôvodnenie signalizuje potenciálnu arbitrárnosť v interpretácii a aplikácii príslušných právnych noriem v prejednávanej veci a s tým spojené možné porušenie označených ústavných práv sťažovateľky.

10. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že krajský súd pred nariadením neodkladného opatrenia nahliadal na rodinnú vec komplexne, keď dôsledne skúmal súvisiace konania týkajúce sa úpravy práv a povinností rodičov i rodičov z náhradnej osobnej starostlivosti k maloletému. Podstatnou okolnosťou majúcou vplyv na vydanie napadnutého rozhodnutia bol rozvod manželstva účastníkov, po ktorom sa maloletý ocitol v situácii, keď zanikla nielen jeho primárna biologická

rodina, ale i náhradná rodina. Za tohto stavu nebola určená osoba, ktorá by zabezpečovala jeho starostlivosť a výchovu, a preto bolo nevyhnutné pristúpiť k nariadeniu neodkladného opatrenia a maloletého dočasne ponechať u niektorého z rodičov z náhradnej osobnej starostlivosti. Krajský súd konštatoval, že u žiadneho z náhradných rodičov neboli zistené skutočnosti brániace v poskytovaní riadnej starostlivosti o maloletého, a teda pri svojom rozhodovaní prihliadal na najlepší záujem maloletého, ktorý zadefinoval v kontexte právnej úpravy i práv vyplývajúcich z Dohovoru o právach dieťaťa. Zosumarizoval, že maloletý žije v Sládkovičove, v domácnosti otca z náhradnej osobnej starostlivosti už od svojich 8 mesiacov. Túto domácnosť považuje za svoj domov a prostredie, ktoré dôverne pozná; v mieste bydliska navštevuje v súčasnosti už i prvý ročník základnej školy, má tam svojich rovesníkov a kamarátov a tiež ošetrojúceho lekára. Zároveň hodnotil osobnosť otca z náhradnej osobnej starostlivosti i osobnosť sťažovateľky, ktorej neuprel snahu o zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti; prekážkou neboli ani jej bytové pomery (2-izbový byt v Galante). Popritom zohľadnil správu kolízneho opatrovníka, ktorý (v porovnaní s prostredím a podmienkami v Sládkovičove) spochybnil vhodnosť a stabilitu nového prostredia u sťažovateľky pre maloletého, keďže sťažovateľka prezentovala aj možnosť odchodu s maloletým do bytu starej matky, kde žijú súrodenci maloletého a občasne sa tam zdržiava biologická matka maloletého, ktorá oňho neprejavuje záujem a žije záhaľčivým spôsobom života. Výchovné prostredie v domácnosti matky síce krajský súd nepovažoval za nevhodné, ale podľa jeho názoru by vytrhlo maloletého zo známeho a stabilného prostredia, ktoré nateraz vyhodnotil ako vhodnejšie z hľadiska záujmu maloletého.

11. Po dôkladnom preskúmaní odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu, aplikujúc pritom princípy a prístup ústavného súdu k posudzovaniu ústavnej súladnosti rozhodnutí všeobecných súdov o nariadení neodkladného opatrenia, ktorým sa dočasne upravujú pomery medzi účastníkmi konania, ústavný súd konštatuje, že závery krajského súdu nemožno považovať za ústavne neudržateľné. Krajský súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil dôvody, pre ktoré bolo potrebné nariadiť neodkladné opatrenie, i dôvody, ktoré ho viedli k výberu jedného z náhradných rodičov, pričom v týchto dôvodoch vidieť nepochybnú snahu o dočasné zabezpečenie čo najlepšej starostlivosti o maloletého, o jeho výchovu, zdravie a všestranný rozvoj, s dôrazom na stabilitu prostredia, ktoré ho nevystaví stresu či neistote, a to až do konečnej úpravy posudzovaných rodinných pomerov. Námieta sťažovateľky týkajúca sa uprednostnenia príbuzného pri zverení maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti má nepochybne svoju relevanciu, a prihliadal na ňu i krajský súd, avšak súčasne uviedol, že v konaní o nariadení neodkladného opatrenia sa nerozhoduje o trvalej úprave pomerov, t. j. o zverení maloletého do náhradnej osobnej starostlivosti, ale o úprave bezodkladnej, s ohľadom na situáciu, v ktorej sa maloletý ocitol, a práve preto je rozsah dokazovania zúžený a obmedzuje sa prioritne na zohľadnenie najlepšieho záujmu maloletého. Neodkladné opatrenie a v rámci neho dočasná úprava styku sťažovateľky s maloletým v žiadnom prípade neprejudikuje práva účastníkov a tretích osôb a nebráni ani tomu, aby sa účastníci konania dohodli na prípadnom širšom rozsahu styku.

11.1 Možno prisvedčiť krajskému súdu, že pred nariadením neodkladného opatrenia sa nemusia zisťovať všetky skutočnosti, ktoré sú inak potrebné na vydanie konečného rozhodnutia vo veci samej. Uvedené vyplýva aj z prvej vety § 329 ods. 1 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd môže rozhodnúť o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia aj bez vylúčenia a vyjadrenia strán a bez nariadenia pojednávania. Požiadavka rýchlosti prevláda nad požiadavkou úplnosti

skutkových zistení. Skutočnosti, z ktorých sa vyvodzuje dôvodnosť návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, nemusia byť preukázané dôkazmi. Zákon ani nepredpokladá, že by pri rozhodovaní mal súd vykonať dokazovanie. Pre nariadenie neodkladného opatrenia je postačujúce, pokiaľ sú okolnosti, z ktorých sa vyvodzuje opodstatnenosť návrhu na toto dočasné opatrenie, aspoň osvedčené. Miera osvedčenia sa riadi danou situáciou a najmä naliehavosťou jej riešenia, ktorú krajský súd nepochybné zohľadnil v čase svojho rozhodovania a dostatočne vyargumentoval (body 23 až 34 napadnutého uznesenia).

11.2 Pokiaľ ide o námietku sťažovateľky, že krajský súd pri nariadení neodkladného opatrenia vychádzal výlučne z tvrdení otca, ktorú argumentačne prepojila s námietkou o porušení jej práva na rovnosť v konaní, ústavný súd považuje za dostačujúce poukázať na obsah napadnutého uznesenia, z ktorého vyplýva, že obom účastníkom konania bola daná rovnaká možnosť na vyjadrenie sa k veci i k stanoviskám druhého účastníka konania. Túto príležitosť obaja účastníci konania využili (body 2 až 7 napadnutého uznesenia) a krajský súd tieto tvrdenia zohľadnil pri svojom rozhodovaní. Skutočnosť, že sťažovateľka vo svojich podaniach neuviedla všetky pre vec podstatné okolnosti, ktoré podľa jej názoru mali byť brané do úvahy a uviedla ich až v ústavnej sťažnosti, nie je možné pripísať na vrub krajskému súdu a vidieť v tom porušenie jej procesných práv. Vzhľadom na to ústavný súd považuje tento okruh námietok sťažovateľky z ústavnoprávneho hľadiska za neopodstatnený.

12. Ústavný súd teda nezistil, že by výklad a závery krajského súdu v napadnutom uznesení boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplývajú z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Ústavný súd chápe sťažovateľku, ktorá sa rovnako ako otec z náhradnej osobnej starostlivosti starala o maloletého od jeho útleho veku, a preto sa nedokáže zmieriť s rozhodnutím krajského súdu prioritizujúcim otca pred ňou (hoci iba dočasne). Avšak všetky ňou tvrdené skutkové okolnosti veci, na ktoré poukazovala v ústavnej sťažnosti vrátane tých, ktoré sú dôležité pre posúdenie toho, čo je v záujme maloletého, budú predmetom rozsiahleho dokazovania v konaní vo veci samej, pričom vzhľadom na vek maloletého dieťaťa sa javí ako vhodné zistiť v ňom i jeho názor. Ústavný súd v tomto smere nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov, pretože jeho úlohou nie je nanovo vyhodnocovať skutkové a právne okolnosti prípadu a nahradiť závery všeobecných súdov svojím vlastným názorom, tak ako to očakáva sťažovateľka, ale presvedčiť sa, že závery všeobecných súdov nie sú prejavom svojvôle, ktorá by mohla mať za následok porušenie práv sťažovateľov, k čomu v okolnostiach danej veci nedošlo.

13. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti k záveru, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom namietaných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Preto ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

14. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo. Z uvedeného dôvodu

ústavný súd nemohol vyhovieť ani návrhu sťažovateľky na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu, keďže zo systematického výkladu právnej úpravy tohto inštitútu vyplýva (§ 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy len vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie. Z uvedeného dôvodu nebolo tomuto návrhu sťažovateľky možné vyhovieť (bod 2 výroku tohto uznesenia).

15. V závere ústavný súd podotýka, že sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala vysloviť aj porušenie práv maloletého. K ústavnej sťažnosti však nebol pripojený žiaden právne relevantný doklad, z ktorého by vyplynulo, že maloletý sťažovateľ prostredníctvom kolízneho opatrovníka (§ 31 ods. 2 zákona o rodine) splnomocnil advokáta na podanie tejto ústavnej sťažnosti (§ 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Vzhľadom na to, že ústavný súd z už objasnených dôvodov dospel k záveru o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, nepovažoval za potrebné ustanoviť maloletému kolízneho opatrovníka, pretože jeho ustanovenie by nebolo spôsobilé neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti žiadnym spôsobom zvrátiť a predstavovalo by tak len formalizmus v konaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. marca 2022

Miloš Maďar
predseda senátu